

RAZGOVOR S NATAŠOM RAJKOVIĆ, KOAUTORICOM PRVE DRAMSKE PREMIJERE 72. IGARA

Migrantske politike su nešto čime se ne bi trebali ponositi

Migracije su puno svakodnevija pojava nego kako je mi doživljavamo kao fenomen koji je masovan i koji je iz određenog područja ili je, nažalost, neželjen. **Svatko od nas kad o tome promisli svjedok je migracijama u svojoj obitelji**

Razgovarala
Iva Dedo
Foto Arhiva DLJ

Meni se čini da je društvo osjetljivije i spremnije nego što su institucije i protokoli. Ta razlika mi se čini nevjerovatna. Sve ono što je u sustavu i sistemsko je preokrutno, dok smo kao pojedinci zreliji, spremni smo pomoći, nema mo animozitet ili strah

'VAN SEBE' NASLOV JE prve dramske premijere 72. Dubrovačkih ljetnih igara koju potpisuje autorski dvojac Nataša Rajković i Ivan Penović. Tematike migracije, predstava progovara o ovom neizostavnom, neprekidnom društvenom procesu te je rezultat projekta 'Port of dreamers' sufinanciranog sredstvima programa Europske unije Kreativna Europa. Festivalski ansambl čine Nikša Butjer, Nataša Kopeč, Romina Tonković, Suzana Brezovac i Pavle Vrkljan, a s jednom polovicom redateljskog tima – Rajković, porazgovarali smo o samom nastanku komada te jesmo li kao društvo dovoljno zreli prihvatiti 'tuđince' s empatijom i bez predrasuda.

Riječ je o projektu koji traje već tri godine. U tom razdoblju svjedočili ste brojnim promjenama, među ostalim i pandemiji koronavirusa. Koliko je ona utjecala na konačan rezultat?

Bilo je malo zbujujuće. Krenuli smo raditi s određenom idejom i s

određenim rokom pa se sve pomaklo za jednu cijelu godinu. Na neki način promijenio se sadržaj. Autorski projekti ovise o osobnom stanju, okolnostima i interesu. Tema koja je projektom propisana – migracije zbog COVID-19 bila je u drugom planu generalno iako, naravno, nije prestao problem. Projekt okuplja tri zemlje, odnosno tri različite organizacije – nositelj su Dubrovačke ljetne igre, Kultura nova iz Novog sada i Slovensko gledališće iz Maribora. Svako od njih napravio je po predstavu. Migracije u Europi ne tiču se samo ovih trenutnih valova, nego svih, oni su naša povijest i činjenica kao kontinenta. Dio projekta su bile i radionice te razgovori s migrantima, ekspertima, volonterima civilnog društva itd. kako bi prikupili informacije i pobliže se upoznali sa situacijom sadašnje migrantske krize. Ispostavilo se odmah na početku, iako je inicijalna ideja bila da se migranti uključe u projekt, da to nije bilo moguće, pogotovo sad u ovim okolnostima. Ivan Penović i ja susreli smo se s još jednim izazovom. Mi smo producentskom idejom intendantice Dore Ruždjak Podolski i pomoćnika za dramu Saše Božića spojeni u neku vrstu tandema, te smo morali smisliti format u kojem možemo samostalno raditi tako da svatko izrealizira svoju ideju, a da na kraju imamo cjelovitu predstavu. Tako da se predstava odvija u dva dijela i na dvije različite lokacije. Različita je poetika i pristup, zatim sadržaj te način pričanja. Ivanov dio je više usmjeren

'SVE JE LAKO MOGUĆE'

Treći angažman na Igrama

— Radionica za šetanje, pričanje i izmišljanje je bila 2003. U međuvremenu smo Bobo Jelčić i ja radili predstavu u gradskoj vijećnici 'Allons Enfants'. Čini mi se da moram na neki način opravdati tu Radionicu za šetanje, pričanje i izmišljanje koju je Dubrovnik zavolio. Lijepo mi je ovdje raditi. Festival koji je tako dugo s gradom je bitan za zajednicu. Uključuje mnogo ljudi, komunikacije i logistike koja je usmjerena da se nešto izvede. Sve je lako moguće kao i kad sam rekla da bi ja predstavu radila na barci. Velikom brzinom sve se rasplelo. Taj interes je tako poticajan i nadam se da će se to zadržati jer je takva pojava jako zdrava za društvo. Jedna sam od onih koja nema ništa protiv festivala i mislim da oni imaju razloga postojati – rekla je za DuList Nataša Rajković.

na iskustvo koje smo prošli na radionicama i organiziranim pokušajima pomoći migrantima, a moj je orijentiran na intimnije, pojedinačno. Moja lokacija je na barci na Komardi u ambijentu koji je meni posebno drag. Idealna je, more je u ovoj krizi zapravo jedna od najtužnijih priča. Mi nemamo iskustvo jer migranti ne doplovljavaju

do nas, ali to se događa u ovoj istoj vodi.

Problem migracija itekako je aktualan, no one su zapravo priča sviju nas.

Migracije su puno svakodnevija pojava nego kako je mi doživljavamo kao fenomen koji je masovan i koji je iz određenog područja ili je, nažalost, neželjen. Svatko od nas kad o tome promisli svjedok je migracijama u svojoj obitelji. Dosta ljudi odlazi iz Hrvatske, svatko od nas ima nekoga tko ovdje više ne živi. U konačnici ni rat nije bio tako davno. Bez obzira i da nas je sve to mimoišlo kad bi pogledali svoj uži krug, shvatili bi da se s migracijama živi vrlo normalno, toliko da ih uopće ne tumačimo te znamo zaboraviti što su. A one su odlazak od nečeg ili nekog koga poznaš što nikad nije ugodno te je uvijek teško. To bi trebala biti osnova na kojoj gradimo našu empatiju, hospitalitet i sve ostalo što je bitno za razumijevanje ljudi. Ne morate poznavati ljude, dovoljno je poznavati svoje osjećaje, a time onda i osjećaje drugih i nepoznatih.

Nažalost, često smo svjedoci da empatija i nije prva emocija s kojom se 'pridošlice' pozdravljaju iz ovih ili onih razloga. Jeste li Vi jednakog dojma?

Te priče su potresne i zbunjujuće u smislu kako ih je vlast odradila. Migrantske politike su nešto čime se ne bi trebali ponositi. Mogle bi biti puno pametnije i humanije. Meni se čini da je društvo osjetljivije i spremnije nego što su institucije i protokoli. Ta razlika mi se čini nevjerovatna. Sve ono što je u sustavu i sistemsko je preokrutno, dok smo kao pojedinci zreliji, spremni smo pomoći, nemamo animozitet ili strah. Hospitalitet je mjera demokratičnosti jedne države i njenog stupnja razvoja. Ako je ima država, imaju je i ljudi, a kod nas se čini da je to obrnuto. To je moj zaključak.

Neosjetljivost institucija bez obzira otkuda došli i čime se bavili svi smo itekako osjetili na svojoj koži. U posljednje vrijeme o tome se često progovara i za segment umjetnosti.

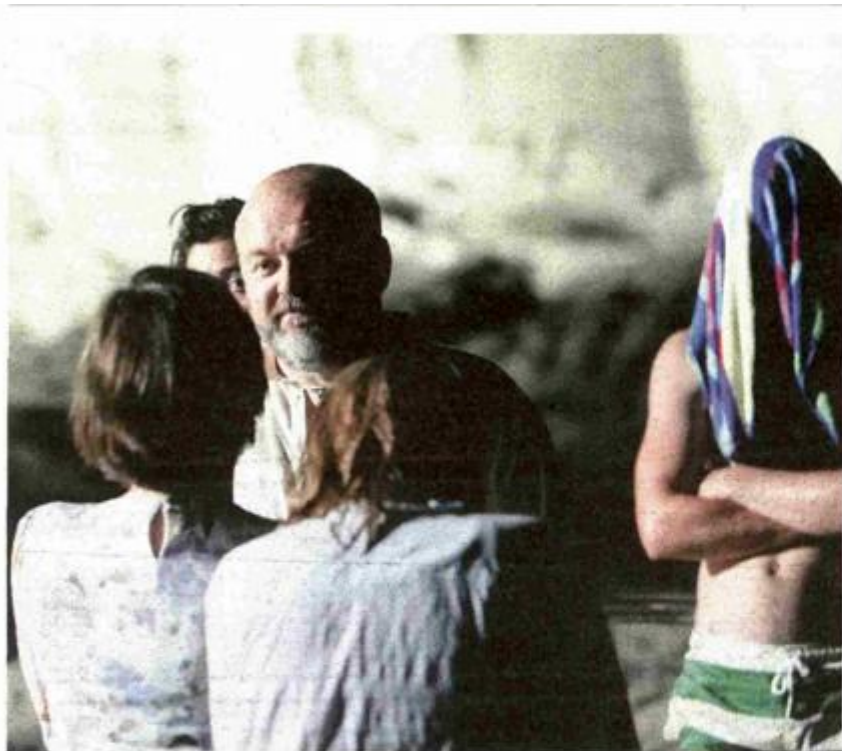
Festival koji je tako dugo s gradom je bitan za zajednicu. Uključuje mnogo ljudi, komunikacije i logistike koja je usmjerena da se nešto izvede. Sve je lako moguće kao i kad sam rekla da bi ja predstavu radila na barci

Kakvo je Vaše iskustvo?

Birokratiziranost sustava sve usporava pa tako i njihovo neznanje. Sustav nije sposoban iščitati detalje i specifičnosti. Čak kada ga shvate i razumiju, problem je što ih ne poštuju. U ovakvoj maloj zemlji malo je za to opravdanja. Umjetnost je već duže vrijeme tretirana potpuno pogrešno, uopće cijeli sektor kulture. Vjerojatno se to događa i s medijima. Svi se osjećamo kao zadnja rupa na svirali. Procijenjeni smo kao paraziti, nepotrebni i suvišni. Nitko

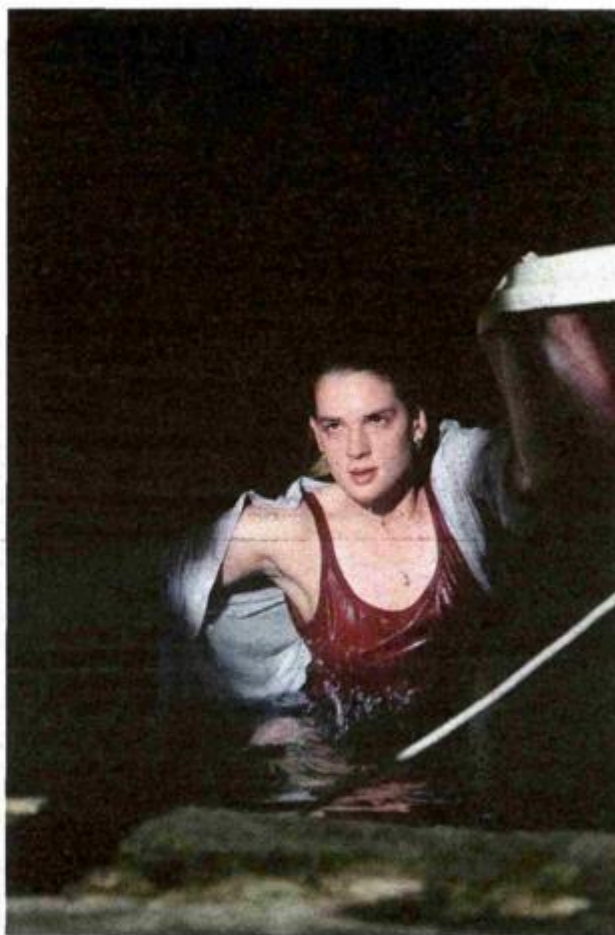
ne razmišlja kako je jednostavno ustanoviti koliko ljudi ima u ovom sektoru, koliko ih je na plaćama, kako se radi i u kojim uvjetima. Zapravo se iznimno malo kuka. Kad bi popalili sve te brojače, semafore, i izbrojali što se može izbrojati, brzo bi se vidjelo da se parazitira u drugim sektorima koji se predstavljaju kao najvažniji u Svemiru, a nemaju nikakve učinkovitosti. Ono što kultura i umjetnost rade je društvu bitno jer bez njih djeca ne bi ni govorila. Kad ne bi bilo slikovnice ili pjesme

ne bi nekoga mogli naučiti jezik. Preko toga se učimo biti ljudi. Dosege toga se ne može mjeriti u brojkama, ali se možete osjetiti kada nekome manjka kulture. Pogledati predstavu ili bilo što drugo ne bi trebalo biti privilegija, nego svima dostupno, a kroz nastavu u školama i potreba. Kroz to se učite osnovnim pravilima koja kultiviraju. Jedini način kako danas kontrolirati tehnologiju je humanošću i umjetnošću.

Kako humanošću upravljati tehnologijom se odlično pokazalo u

razdoblju karantene kada je mnoštvo umjetnika svoje sadržaje plasiralo 'online' te ih učinilo svima dostupnima. Interes je bio izvrstan pa bi se usudila reći da se razvila percepcija kako je kultura elitistička. Ipak, kako u tom smjeru, kad to više nije jedina opcija, nastaviti? Ne znam čija je krivnja stigma da je kultura elitistička. Možda je dijelom i nas umjetnika zbog krive komunikacije. Umjetnost dostupnom čini njena vrijednost. Pred vrijednim djelom svatko će zastati. On nađe put do

svakoga. Ne može niti jest sve što se radi na polju kulture biti umjetnost, ali trud se prepoznaje. Kako bi olakšali neku vrstu razumijevanja sektora jer je on posao koji ima svoje zakonitosti, treba ljudima objasniti što jasnije da je to često prekarni radi. Dakle, težak rad koji u našoj državi nije reguliran. Ovisi se o malo novaca koji k tome još nisu redovni. Dinamika je da posao ide od projekta do projekta. Zaposleni u kulturi većinom nisu umjetničkih struka. Osim zaposlenika institucija, ansambla i tehnike, ostalo su svi ljudi koji žive od honorara. Tako sam i ja živjela od svoje 38. pa znam koja je to vrsta rizika, kako funkcionirati i osigurati egzistenciju. Vi nemate bolovanja ni sličnih drugih potreba koje se dese. To treba znati zaštititi jer mi osobe za to obrazujemo i oni to žele raditi te je potrebno jer čini novu vrijednost. Tome treba vratiti dignitet. Ne znam uopće kako je jedno društvo moglo doći na točku gdje misli da kultura nije važna. Ona je bitna za njegove temelje i razvoj te na kraju za ekonomiju. Mnogi ne razumiju da te divne linije automobila koje se prodaju počivaju na oku nekog slikara. Ne znaju povezati gdje se stvari generiraju. Imamo puno više veze s umjetnošću nego što nam to pada na pamet. Lako je uzeti od nje ono što nam se sviđa, a zanemariti da se do toga nečim došlo.

Umjetnost je već duže vrijeme tretirana potpuno pogrešno, uopće cijeli sektor kulture. Vjerojatno se to događa i s medijima. Svi se osjećamo kao zadnja rupa na svirali. Procijenjeni smo kao paraziti, nepotrebni i suvišni

